

Tussen drie plagen

JAAN KROSS

Tussen drie
plagen

Vertaald door Frans van Nes en Jesse Niemeijer

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Deze uitgave kwam mede tot stand dankzij de financiële steun van Eesti Kultuurkapital.

Oorspronkelijke titel *Kolme katku vahel*

© 1985 Jaan Kross

© 2018 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Frans van Nes en Jesse Niemeijer

Omslagontwerp Tessa van der Waals

Illustratie omslag Tallinn Harbour, 1853 (oil on canvas), Bogolyubov, Aleksei Petrovich (1824-96)/
Kadriorg Palace, Art Museum of Estonia, Tallinn, Estonia/Bridgeman Images

Foto auteur WFA/Reuters

Kaarten Wim Schipper

Lithografie afbeeldingen BFC Graphics & Design

Zetwerk en opmaak Willem Morelis

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3123 4

BOEK 1

HOOFDSTUK EEN, waarin een stad allerlei wonderen beleeft en een jonge blaag denkt dat hij weet hoe die tot stand gebracht worden, waarbij hij zich misschien minder vergist dan men tot vandaag de dag gewoon is te denken.

‘Deugdzame handwerkers, losbollen en boerenkinkels! Ernveste hern und frawn von der adell! Förärade och nådigaste borgare!** Komt dat zien! Komt dat zien! Een mirakel zoals u nog nooit gezien hebt. Een mirakel dat u maar één keer in uw leven kunt aanschouwen!’*

Een knaap met wat dons op de kin, een kwajongen nog met zijn neus nat van het zweet en met felle grote ronde ogen, rukte een vuurrode hoed met een vergulde band van zijn warrige haardos. In één beweging veegde hij met zijn gerafelde mouw de zweetdruppels van zijn neus en liet hij zijn rood-gouden hoed een machtige boog door de blauwe lucht maken.

*‘Ein ersam rad! Schöne frawn! Tichtig junkfer!*** Metselaars en schoenmakers! Haast u! Komt het zien!’*

Eigenlijk hoefde de heraut niet langer zo schrill in drie talen te schreeuwen en met zijn hoed omhoog te wijzen. Want al het volk dat zich door de Grote Zeepoort in de richting van de Lijnbaansheuvel wurmde, staarde toch al met halftoegeknepen ogen naar de wolkeloze voorjaarshemel.

Midden in de drom mensen die uit de Zeepoort stroomde, liep raadsheer Vegesack met rode wangen, die in zijn haast zijn waardigheid vergat, en zelfs zijn verlepte vrouw naast hem had blosjes op haar wangen. Er liepen nog meer raadsheren met hun vrouwen, kooplieden en winkeliers, ambachtslieden met bierbuiken en hun sproetige gezellen, opgewonden burgermeisjes en hun voorname moeders, flinke dienstmaagden, raadssoldaten in blauwe wambuizen en grijs werkvolk. En alle mensen staarden voortdurend omhoog, ze draaiden hun halzen naar links.

Verder naar rechts denderde een troep matrozen uit Lübeck met zo veel geweld over een loopplank dat die ervan kraakte. Ook voor de matrozen was dit een eenmalig gebeuren. Aan de linkerkant haastte het volk uit Kalamaja zich in groepjes de Lijnbaansheuvel omhoog met een gigantische stofwolk op hun hielen.

En toen het volk uit de poort ver genoeg over de brug over de gracht was om de puntgevels van de buitenste stadshuizen boven de stadsmuur te kunnen zien, zagen ze dat alle dakluiken openstonden en dat daarvandaan talloze wijd opengesperde ogen naar de hemel staarden. De knechten van één koopmanshuis waren zelfs met z’n drieën op een hijsbalk geklauterd en zaten daar op een rijtje als dorpsjongens op een hek. Ze keken zelf naar de lucht terwijl ze met hun benen boven de peilloze diepte schommelden; op ieder

* ‘Geachte adellijke heren en dames’ (Platduits) ** ‘Achtenswaardige en goedgeefse burgers’ (Zweeds)

*** ‘Weledelgeboren raadsheer! Schone vrouwen! Welopgevoede jonkvrouwen!’ (Platduits)

ander moment was het doodeng geweest om ze zo te zien zitten. Zelfs in het met greppels en hekken omheinde pokkenhuis waren de nieuwsgierigen op de muur geklommen: de syfilislijders staarden met hun vlekkerige gezichten zonder neuzen naar de hemel.

‘Ernveste ritter und frawn!’ Beste boeren die toevallig met de vrouw in de stad zijn! Haast u! Komt dat...’*

Toen merkte de heraut dat er iemand aan zijn jasband trok. Hij zette met een zwaai zijn rode hoed op en keek achter zich. Naast de lege visolieton onder zijn voeten stond een tien-, twaalfjarige jongen die aan de slip van zijn jas rukte.

‘Wat wil je, Pall?’

‘Ik ga erheen. Kijken hoe ze het doen!’

‘Waarom blijf je niet hier?’

‘Hier begrijp ik er niks van.’

‘Waar ga je dan heen?’

‘Naar de toren.’

‘Dat kan je vergeten. Ze laten je echt niet binnen hoor!’

Maar de bengel was al in de mensenmenigte verdwenen.

Tot de poort kwam hij, zo tegen de stroom in, niet echt snel vooruit. Je kunt ook niet zeggen dat hij in de massa erg handig zijn weg koos. Hij wurmde zich erlangs (*‘Fuu, du kleener deywel...’***) en glipte tussen wat volk door waarbij hij zich zo dun mogelijk maakte (*‘Waar wil je heen? Idioot, om zo te duwen...’*), maar toch bewoog hij zich eerder onbeholpen dan lichtvoetig. Want hij was niet echt slank, maar eerder forsgebouwd. Zijn brede schouders onder de onopvallende muisgrijze mantel had hij een beetje opgetrokken en de asblonde haardos op zijn ronde hoofd zag er, ondanks het regelmatige kammen, uit als een slordig geooft bosje roggehalmen. Zijn ronde ogen waren grijs, net zo grijs als de stadsmuur op een dag als deze waarop de hemel hem een beetje een blauwachtige glans gaf, en zijn blik was levendig, maar tegelijkertijd ook een beetje star.

‘Ik moet het zien,’ mompelde hij en wurmde zich door de mensenmenigte onder de poort door waar het galmde van de vele voetstappen.

‘Ik moet het zien.’

Hier was er meer ruimte, zelfs zo veel dat een humeurige raadssoldaat hem met de steel van zijn hellebaard een por op zijn dijbeen gaf, recht onder de ogen van een crucifix dat aan de muur hing.

‘Waar ga jij heen, sacrament!’

Pall lachte, eerder afwezig dan geërgerd, en mompelde: ‘Ik moet het zien...’ en glipte naar rechts een doodlopend steegje in bij de muur van de Bredestraat.

Hier snelden hem nog maar een paar laatkomers tegemoet. Eigenlijk had

* ‘Geachte ridders en vrouwen!’ (Platduits) ** ‘Foei, jij kleine bengel!’ (Platduits)

hij ze allemaal moeten groeten, maar zulke regels namen alleen maar leerlingen uit de voorbereidingsklas van de trivialschool serieus. Een leerling uit de *quarta* zoals hij groette op straat alleen maar raadsheren en geestelijken. En terwijl hij na de por zijn waardigheid weer probeerde te vinden, liep hij met gezwinde pas de hoek om en wierp een blik naar de vergulde haan van de Olafskerk die op tweehonderdvijftig el hoogte glinsterde en waarvandaan vandaag het ongekende wonderkoord van de koorddansers – waar iedereen in de stad het vandaag over had – als een zilveren haar licht dalend zich uitstreckte tot ver achter de stadsmuur.

Pall snelde verder met zijn hoofd in zijn nek. Maar bij de rosmolenpoort die op een kier stond, bleef hij staan om de kerktoren vanaf de juiste afstand te kunnen bekijken. Hij bleef een poosje staan en nam de gruwelijke hoogte van de torenspits gulzig in zich op. Maar plotseling keek hij naar de grond. Wonderlijke geuren uit de molenpoort drongen zijn bewustzijn binnen. Over de hobbelige kasseien achter de poort kwam uit de molen de warme, zachte geur van verse paardenmest, net als bij de staldeur van zijn vader bij zee in Kalamaja. En iets hoger rook je door de open poort de versgemalen tarwe net zo krachtig als in grootvaders schuur in Kurgla achter de rivier...

Toen Pall weer opkeek, zag hij mensen aankomen en schrok wakker. Geflankeerd door twee gediensstig gebogen bedienden met boeken onder hun arm, kwam daar met stevige tred niemand anders dan superintendent Bock aanlopen! Pall commandeerde zijn nek zich klaar te maken om te buigen en reeg in gedachten de naar kaarsvet smakende Latijnse zin aaneen: ‘*Salve pater reverendissime.*’* – maar bij ‘reverend’ bleven in zijn gedachten de woorden van schrik steken in zijn keel want hij herkende de bediende rechts van dominus Bock – dat was helemaal geen bediende maar mijnheer Frolink zelf, mijnheer Bartholomeus Frolink, bijgenaamd Panis Quotidianus**, dezelfde die een uur geleden tegen alle klassen had geroepen: ‘Alleen de *prima* en *secunda* mogen naar de koorddansers gaan kijken. De custoden zorgen ervoor dat niemand wegrent! De *tertia* leren de artikelen zeventien tot en met negentien van de Augsburgse belijdenis uit hun hoofd. De *quarta* verbuigen panis quotidianus. En nu aan de slag!’

Ondanks de schrik bleef Pall bijna rustig. Een wonderlijke impuls dreef hem ertoe de naderende heren open tegemoet te treden, de verleiding was groot om te testen of ze hem zouden herkennen. Een andere en verstandigere drang trok hem op hetzelfde moment naar rechts achter de op een kier staande molenpoort. Eigenlijk voelde het alsof hij aan de grond genageld stond zoals je dat soms hebt in een droom, als je op straat staat en een lading zware wijnvaten raast op je af, of in een kerk terwijl boven je de gewelven instorten. Hierop kreeg de tweede impuls de overhand en Pall sprong op het laatste moment achter de poort. Hij drukte zijn gezicht dicht tegen de

* ‘Wees gegroet eerbiedwaardige vader!’ (Latijn) ** ‘Dagelijks brood.’ (Latijn)

ruwe planken deur aan, zo dicht dat hij zijn neus in het grijze meelstof tussen de scheuren duwde, en luisterde. De voetstappen kwamen dichterbij en moesten zo voorbij zijn, maar ze hielden plotseling stil aan de andere kant van de poort. Mijnheer Frolink zei: ‘Ik geloof het wel. Athenaeus beschrijft hoe de koorddansers van Cyzicus daar tussen de torens...’

De superintendent onderbrak hem: ‘De koorddansers van nu zijn lang niet zo goed, en onze torens zijn ook nog eens een stuk hoger. Of denkt u dat er in Cyzicus zulke hoge torens stonden als hier?! Nee, nee. Ik geloof er niets van! Dat zou bijna betekenen dat een mens kan vliegen! En dat zonder vleugels! Ik heb gehoord dat jaren geleden een kleermaker in Ulm van de toren af wilde vliegen, hij had daarvoor zelfs vleugels gemaakt, maar toch is hij doodgevalen! Er is zelfs een liedje van:

Laat de klokken luiden.
 Hij heeft zichzelf belogen
 De mens is toch geen vogel
 Hij heeft nog nooit gevlogen.’

Daarop klepperden drie paar schoenen verder en Pall kwam van achter de poort tevoorschijn.

Aan de deur van de hoofdingang van de Olafskerk hing een half poed zwaar slot. Op straat stond ongeveer een dozijn mensen met de kin omhoog, naar de hemel te staren. Uit het openstaande bovenste luik van de torenspits kwam het koord naar buiten – kaarsrecht als een snaar – en verdween op duizelingwekkende hoogte boven de daken aan de andere kant van de straat. Iemand rammelde aan een deurtje in de muur van de binnenplaats links van de kerk. Het deurtje zat dicht. Pall liep een zijstraat in, glipte via de poort van Hahnemann de graanhandelaar diens achtertuin in en klom op een houtstapel tegen een muur die in de winter aan één kant behoorlijk verzakt was. Toen hij halverwege was, rolden een paar van de twee el lange berkenhouten blokken onder zijn gewicht met veel geraas naar beneden, en de hele stapel begon zachtjes te wankelen. Pall drukte zich geschrokken tegen het hout en voelde hoe de houtblokken in zijn ribben prikten. Toen trok hij zich behoedzaam boven op de stapel en gluurde over de muur.

Direct aan de andere kant stond een reusachtige huifkar. Twee paarden stonden uitgespannen naast een bindbalk en hingen met hun koppen in twee voederzakken. Midden op de binnenplaats waren vier personen druk in de weer: twee oudere mannen met snorren en twee meisjes. Ze hadden allemaal een donker uiterlijk als zigeuners, en kennelijk hadden ze ruzie. De oude mannen ratelden afwisselend met diepe donkere en schrille stemmen en ze zwaaiden druk met hun armen alsof hun jassen in brand stonden. De meisjes kwetterden tegen hen in een wonderlijk vogeltaaltje. Ze waren allen

kleurig gekleed en wezen beurtelings naar de huifkar en naar de kerkdeur die op een kier stond. Tien passen verderop stonden twee donkere, maar opvallend bleke jongens van een jaar of vijftien, ze leken zo op elkaar dat Pall zijn ogen dichtkneep en nog een keer keek om zeker te zijn, maar het bleven er echt twee. Zij stonden hand in hand stilletjes naar de grond te staren. Toen begon de huifkar te schommelen en een gigantisch dikke zigeunerin plofte met een bundel onalledaagse rood-wit-goudgekleurde kleding onder haar arm naast de huifkar op de grond. Ze krijste de ruziemakers iets toe, wat een beetje klonk als ‘hork van een madonna...’*, gooide een van de oudjes de bontgekleurde kleding toe, gaf beide meisjes een oorvijs, liep naar de jongens, bleef even wonderlijk zwijgend voor ze staan, sloeg een kruis boven hen beiden en duwde toen iedereen de deur van de kerk in en sloot die achter zich af.

Pall klom snel van de houtstapel op de muur en schaaftde zijn hand toen hij zich aan de andere kant naar beneden liet zakken. Hij strekte en strekte zich tot zijn tenen een van de hoepels van de huifkar raakten. Toen gleed zijn voet van de hoepel en zonk weg in de zachte losjes gespannen doek. Pall viel met zijn volle gewicht op de hoepel – zijn andere been kwam aan de andere kant van de hoepel terecht – en hij gleed op zijn achterste over de hoepel naar beneden zodat het brandde tussen zijn billen. Hij landde met zijn voeten op de stenen van de binnenplaats en toch was hij even verdoofd door de klap. Ondanks de doffe dreun bleef het stil in de huifkar en een ogenblik later kwam hij alweer overeind naast de grote houten wielen waar de klonten gedroogde modder nog op zaten en rende naar de kerkdeur. Als die ouwe tang de deur vanbinnen had afgesloten, was er niets aan te doen... Maar toen Pall de klink naar beneden duwde ging de deur geluidloos open en hij sloot hem razendsnel weer achter zich.

Pall stond in een schemerige hoge ruimte onder in de toren en sloeg voor de zekerheid een kruis in de richting van de pilaren waarachter in de verte de vergulde engelen die het altaar bewaakten, flonkerden in de veelkleurige stralen van de zon. Nog altijd over zijn schouder spiedend, deed Pall een paar passen naar rechts waar de deur naar de toren zat die zo laag was dat zelfs hij bijna moest bukken. Bij de derde stap bleef hij plots staan, want in plaats van de stenen vloer voelde hij iets zachts onder zijn voet. Hij keek voor zich en sloeg van schrik een hand voor zijn mond; met zijn rechtervoet stond hij op de zoom van de rok van die dikke zigeunerin. Gelukkig zat zij op haar knieën, met haar gezicht naar het deurtje en haar rug naar hem toe, op de vloer te bidden. De donkere haren in haar nek wiegden mee met haar half hoorbare gefluister en ze zat met haar rug – de onverbeterlijke papiste – recht naar het altaar. Pall hield zijn adem in. Toen tilde hij zijn voet zachtjes van haar rok en schuifelde, voetje voor voetje, zijdelings naar het deurtje

* Wat hij hoorde was een Italiaanse verwensing: ‘Porca Madonna...’

toe. Tot zover liep alles gesmeerd. Terwijl hij met een half oog de oude vrouw in de gaten hield, pakte hij voorzichtig de sleutel die uit het sleutelgat van het poortje stak en trok. Het poortje ging heel gemakkelijk open, maar kraakte afschuwelijk. Zo in de schemerige, stille, lege toren leek het wel een meeuw die getroffen door een steen het op een krijsen zette. De oude vrouw kwam onverwacht snel in de benen en probeerde Pall vast te grijpen. Pall sprong in de duisternis achter het poortje en stormde, met zijn handen steun zoekend bij de muur, de smalle wenteltrap omhoog. Een tijdje hoorde hij de oude vrouw nog schril gillen, maar plots was ze stil. Pall rende nog een stuk verder en bleef toen bij een smal raampje staan om op adem te komen. Een geluk bij een ongeluk dat zo'n oudje hem op deze trap toch niet achternakwam...

Hij keek uit het raam en zag op neushoogte, door een windvlaag die rook naar duivenuitwerpselen, de rode daken en de witte schoorstenen van de huizen en daarbovenuit de grijze rug van de Eppingtoren met zijn mossige stenen hoed. Toch leek het wonderkoord, dat uit een hoek van het bovenste venster dwars door de lucht liep, nauwelijks dichterbij gekomen.

De wenteltrap hield op en daarna ging het verder steil omhoog langs grove, brokkelige kalksteentreden. Voetstappen van de anderen, die ergens daarboven moesten zijn, hoorde hij niet. Hij mocht niet te dichtbij komen... Opnieuw kwam er een wenteltrap waar geen einde aan leek te komen. Plotseling drukte Pall zijn rug tegen de muur, ergens van boven naderde een steeds luider wordend ruisen, suizen en gerommel zodat hij onwillekeurig ineenkromp. Gek genoeg voelde hij met zijn rug helemaal niets trillen in de muur. Maar het gerommel zwol angstaanjagend aan en rolde als een windvlaag over hem heen. Tien treden lager zag hij in een lichtstraal die door het raam naar binnen viel een geschrokken duif omlaag vliegen...

Ergens nog verder boven voerde een zijgangetje naar de vage duisternis boven de gewelven, waar ook duiven zaten te koeren en waar een scheepslierachtige stellage van stevige balken leek te hangen, vermoedelijk de klokkenstoel. Nog weer hoger kwam de trap uit in een ruimte met een tweetal ietwat grotere ramen, waar in een hoek enkele half verkoolde houtblokken in een hoop as lagen; vast het restant van een vuur van een wachter. Want vanuit deze ramen had je goed zicht op de zee, de haven en de baai, waarin de eilandjes Paljassaar, Nairisaar en Salmesaar lagen uitgestrooid. Het huizengewemel was al een eind omlaag gezakt, maar het wonderkoord hing nog steeds onbeweeglijk en onbereikbaar hoog aan de blauwe hemel.

Pall haastte zich langs de wenteltrap verder omhoog en kwam in een vierkante ruimte, haast zo groot als een zaal. Door de kieren in de dichtgetimmerde ramen van een paar vadem hoog drong van alle kanten een beetje licht naar binnen. Hoewel de stenen muur nog ruim twee huizenverdiepingen verder omhoogliep, begon hier ook de houtbouw die in de muur verankerd

was en vanaf hier waren ook de trappen van hout. De lucht die eerst nogal koel was geweest, werd aanmerkelijk warmer. Langs het stoffige binnenwerk van de toren, dat zich boven in het schemerlicht verdichtte tot een wonderlijke wirwar van balken, drong de zurige lucht van het zonovergoten lood van de torenspits door. Nu liep hij aan de voet van de grijze loden torenspits. De afstand tussen de torenvloeren was een paar vadem. De vloeren werden langzaam kleiner en het gigantische, wonderlijke balkenweb werd in het midden steeds ondersteund door een gigantische paal, als een machtige spar, wel tien keer machtiger dan die in grootvaders tuin in Kurgla bij de poort stond.

Pall telde de donkere verdiepingen. Het eerste torenspitsluik zat bij de vijfde verdieping. De luiken in de torenspits waren op bevel van de raad vandaag geopend – dit bracht wat licht op de torentrappen omdat misschien anders de koorddansers terwijl ze naar boven en beneden liepen met hun kaarsen of lantaarns de toren in brand zouden kunnen steken.

Pall liet de trapeuning los en rende naar een bijna manshoge donkerblauwe luikopening die helemaal tot de plankenvloer liep. Geschrokken door de plotseling onder hem gapende leegte, liet hij zich op zijn buik vallen. Hij drukte zijn neus tegen de vloer, kneep zijn ogen dicht en dacht: godzijdank ziet Mårten me niet en staat hij ergens daar beneden voor een schelling met zijn goudkleurige hoed te zwaaien.

Toen hij zijn ogen weer opendeed en opnieuw naar beneden durfde te kijken zag hij eerst een bruine rookwolk tegen de lichte hemel boven de glinsterende zee en daarna de donkere bossen van Kopli waar de rook vandaan kwam (het tichelwerk daar was alweer een jaar in bedrijf), het groen wordende braakliggende land voor de stad en de grijze wirwar aan huisjes van de voorstad met de zwarte grond van hun omgespitte tuintjes. Een stuk dichterbij, op iets meer dan driehonderd vadem, krioelde het van de mensen op een zwarte zanderige helling waar de touwslagers gewoonlijk hun werk deden en midden in die mensenmassa glansden de afzetlinten om een cirkel die was vrijgehouden in het zand. Vanaf een lage paal, die midden in de cirkel in de grond was geslagen, klom het wonderkoord in een rechte lijn omhoog, als een gevangen zonnestraal steeg het over een strook hooiland, over de slotgracht en over de stadsmuur tussen de Plate- en de Eppingtoren. Hier zat het koord al op een hoogte van meer dan honderdvijftig el. Bij de tuinen achter de muur had het al dezelfde hoogte als waar Pall lag en nog dichterbij was het alsof het koord opging in de blauwe lucht. Pall pakte met twee handen het kozijn vast en ging voorzichtig staan. Daarop wurmde hij zich met zijn bovenlijf door het luik zo ver naar buiten als hij durfde, wierp zijn hoofd in zijn nek en keek omhoog. In het naar achteren hellende loden dak zaten zes geopende luiken boven elkaar. Tot helemaal boven, waar in het bovenste luik het wonderkoord verdween, waren het nog vijftientig ver-

diepingen. Dat had Pall, die een goede rekenaar was, direct uitgerekend. Maar zodra hij maar even naar beneden keek, had hij het gevoel alsof de toren, die boven hem angstaanjagend de hemel bestormde, en de gapende leegte onder hem samensmolten tot een bedwelmende zeegroene waterval, die recht door zijn lege binnenste steeds dieper naar beneden viel en probeerde hem mee naar beneden te trekken.

Hij herpakte zich, richtte zijn blik op een zwarte streep lood op de rand van het kozijn en duwde zich snel terug in het veilige binnenste van de toren.

De zesde, zevende, achtste, negende verdieping. Pall aarzelde een moment en liep langs de tiende, vijftiende en twintigste verdieping zonder door de luiken te kijken. Op de vierentwintigste verdieping rustte hij even uit en luisterde. Het was alsof hij vaag stemmen hoorde, maar misschien was het ook wel de wind.

Op de vijfentwintigste, al benauwend smalle verdieping beet Pall op zijn tanden en liep voorzichtig naar een luik. Daar ging hij op zijn buik liggen zodat zijn handen houvast hadden aan de rand, maar hij er wel overheen kon kijken. Als hij zich op zijn zij draaide kon hij zowel naar beneden als naar boven kijken. Ook hier werd hij overvallen door de blauwe leegte in zijn binnenste elke keer als hij zijn hoofd draaide, hoewel de ruwe vloerplanken onder zijn buik en zij hem toch iets van een zeker gevoel gaven.

Het zesde torenluik bevond zich nu nog maar dertig vadem boven zijn hoofd. En daar verdween in de luikopening de trots van de touwslagers van Tallinn: een grauwegeel henneptouw van een duim dik. Onder leiding van de touwslager Laos hadden drie lijndraaiers uit Kalamaja dat gedraaid en daarna had de aanvoerder van de koorddansers, Sandro met die snor, het touw span voor span met de binnenkant van zijn hand gecontroleerd en daarbij niet één bobbel gevonden. En volgens Lunt-Laos had Sandro daarna in zijn handen geklapt en met luide stem iets over een *merriewiel* geroepen. Maar wat dat voor wiel was had niemand echt goed begrepen.*

Ineens hoorde hij kreten uit de verte van de mensenmenigte beneden. Hij zag de mieren op straat voor de kerk zwaaien, sommigen gooiden zelfs hun muts omhoog. Intussen smolten alle kreten vanaf de Lijnbaansheuvel en van de mensenmassa achter de muren samen tot een groot geraas. Plotseling besefte hij wat er aan de hand was en keek omhoog.

Tien passen van het zesde luik vandaan stond een van de jongens van de binnenplaats in de lucht. Hij droeg een nauwsluitend pak, waarvan de rechterboven- en de linkeronderkant goudkleurig waren en de rest wit, zodat hij eruitzag als de boer in het kaartspel die Pall een keer in de handen van een Hollandse zeeman had gezien. Een kleine witte pagemuts stond scheef op zijn zwarte haren. Met zijn handen achteloos in zijn zij deed hij rustig een stap in de lucht. Hij liep natuurlijk over het koord en Pall zag duidelijk

* Hij riep 'Meraviglia' (Italiaans voor 'Wonder')

hoe hij met ietwat gespreide tenen zijn voetzolen op het koord zette. Maar toch leek het alsof hij door de lucht wandelde. Het was niet zo dat het koord het begrijpelijker maakte voor de toeschouwer, integendeel. Zonder een koord zou het gewoon een mirakel of tovenarij zijn. Maar nu moest je wel geloven dat het behendigheid was.

Pall mat met zijn ogen de afstand tussen de jongen en de straat beneden: de tweehonderdvijftig el hoogte rende in zijn binnenste heen en weer als een vochtig snoer. Hij omklemde met zijn vingers stevig de rand van het luik en drukte zijn buik tegen de vloer, maar toch voelde hij zich onzeker. Op hetzelfde ogenblik leek het alsof het silhouet van de jongen even vervaagde – hij had zich omgedraaid. Pall kon niet zeggen of hij dat linksom of rechtsom had gedaan. In ieder geval stond de jongen plotseling met zijn gezicht naar de toren toe. Zijn gezicht was nog bleker dan op de binnenplaats. Hij lachte op de een of andere manier ietwat verveeld en gemaakt en even dacht Pall dat die glimlach voor hem was bedoeld. Hij schrok een beetje en glimlachte terug, maar begreep toen dat de afwezige blik van de jongen hem helemaal niet had opgemerkt. Meteen daarop stond de jongen weer met zijn rug naar hem toe, spreidde zijn armen en snelde ervandoor. Hij rende met een soepele, vederlichte tred een tijdje rechtdoor tegen de achtergrond van de blauwe, lege hemel, bereikte toen de grens van de zee en de lucht, en daalde af boven het glanzende, glinsterende water waar hij nog maar nauwelijks te zien was.

Pall schoof naar achteren, weg van de rand, en stond op. Hij was een beetje duizelig en hij luisterde, maar hij hoorde in de toren alleen maar het rumoer van beneden. Hij sloop nog vier verdiepingen verder omhoog. De negenentwintigste verdieping om de paal, die nog maar een el dik was, was niet veel groter dan de driepoot boven het vuur in de hoek van de tuin in Kurgla waar grootmoeder's zomers soep kookte. Door het plafond hoorde je duidelijk twee lage hese stemmen fluisteren in een buitenlandse taal. Daarna werd er met iets zwaars een paar keer tegen het plafond geklopt en een van de oude snorremansen zei luid: '*Va bene!*'* en Pall verwonderde zich dat deze zigeuners Latijn spraken en dat hij ze kon verstaan. Dat gaf hem moed. Hij slikte en liep zo zacht als hij kon het licht tegemoet dat door de trapopening naar beneden scheen. De trap kwam zo op de verdieping uit dat de paal recht tussen het trapgat en het geopende luik stond. Palls neus zat nog ver onder de vloer toen hij het wonderkoord al zag dat tien keer om de paal gewikkeld zat en met machtige knopen was vastgebonden. Tussen de paal en het luik stond, tegen de heldere hemel, de tweelingbroer van de gouden boer uit het kaartspel in een identiek, maar dan rood-witkleurig kostuum. De meisjes waren druk met hem in de weer en knoopten zijn kraag dicht. Links van de jongen stond een van de oude mannen met in zijn hand een rieten stok van een el lang met aan beide uiteinden een bal zo groot

* 'Ziezo.' (Italiaans)

als een flinke appel. De andere snorremans was eerst niet te zien. Maar toen Pall nog een span hoger kroop, zag hij rechts van het trapgat, direct voor zijn neus zijn donkergroene broek. Deze oude snorremans zat op een iel krukje dat direct naast het trapgat stond. Hij zat met zijn zij naar Pall toe en hield een zilveren beertje vast. De meisjes waren klaar met hun rode boer en een van hen zei: *'Pronto.'**

De snorremans links ging voor de jongen staan, tilde zijn rieten stok op en hield hem horizontaal op borsthoogte voor de jongen. De jongen stak zijn linkerwijsvinger uit en de snorremans liet de stang los die onbeweeglijk op de vinger bleef liggen. Bij dit alles lag er nog steeds dezelfde afwezige, ietwat starre glimlach op het gezicht van de jongen, dezelfde waarmee zijn gouden evenbeeld zo-even door de lucht was gelopen. Maar toen stond de andere snorremans op van het krukje, gaf de jongen de beker en zei in een haast begrijpelijke taal die leek op het Latijn – op indringende toon: *'Bevi – che non caschi!'***

Nu sloeg de jongen zijn lange wimpers op en zijn donkerbruine ogen begonnen te stralen terwijl hij strak naar de beker keek. Hij pakte hem voorzichtig met zijn rechterhand, nam met een plechtige uitdrukking op zijn gezicht een slokje en gaf de beker weer terug aan de snorremans. En opeens had Pall het door: het was deze wonderdrank waar ze hun kracht aan ontleenden! Hij was zo van zijn stuk gebracht door deze ontdekking dat hij zeker niet op tijd zou zijn weggedoken als de snorremans met de beker direct weer op zijn krukje was gaan zitten. Maar hij zette de beker zonder om te kijken achter zich neer op het krukje; zijn hand scheerde zo dicht langs Palls bezwete voorhoofd dat hij de luchtstroom kon voelen – de oude liep zelf met de jongen mee om hem uitgeleide te doen. En terwijl beide snorremansen en de meisjes kruisen sloegen, de opgeschoten jongen met zijn rode pagemuts iedereen de rug toekeerde en op zijn beurt een kruis sloeg, zijn rieten stok uit het torenluik stak, dwars op het koord ging staan en naar buiten stapte, keek Pall gehypnotiseerd naar de beker die op het krukje stond, nog geen el van zijn gezicht vandaan. En toen de snorremansen en de meisjes naar het luik liepen om de jongen na te kijken en het even donker werd in de toren en iedereen met de rug naar Pall toe stond, hield Pall het niet langer. Het was een mengelmoes van onbestemde driften: de gok willen wagen, geldingsdrang, het tarten van het lot zonder zijn waardigheid te willen verliezen, maar ongetwijfeld ook iets van schroom die hem dwong om rustig te handelen. Langzaam strekte hij zijn hand uit door een sluier van geschrokken engel- en grijnzende duivelsgezichten, pakte de beker van het krukje, bracht hem naar zijn lippen en nam een grote slok. Hij kon zijn zenuwen niet lang genoeg in bedwang houden om de beker terug op het voetenbankje te zetten en alsof de beker gloeiend heet was, zette Pall hem haastig neer en gleden geluidloos de trap af.

* 'Klaar.' (Italiaans) ** 'Drink op zodat je niet valt!' (Italiaans)

Op de een of andere manier had hij verwacht dat het een smaak zou zijn waarvan je gehemelte koud werd, die zou doordringen tot in de vingertoppen, een pepermuntmaak nog honderd keer sterker dan het drankje dat vader een keer bij apotheker Bastian had gehaald. Dat innerlijke beeld was zo sterk dat hij bij het doorslikken geen moment aan de smaak twijfelde. Hij rende terug naar de vijfentwintigste verdieping, liep naar het randje van het luik en dacht: als ik hier nou net zo'n koord had... Maar hij voelde meteen dat alleen al de gedachte aan een koord hier voor zijn voeten boven de leegte waar hij overheen zou moeten lopen, hem knikkende knieën bezorgde. De wonderdrank had ook helemaal niet sterker naar pepermunt gesmaakt dan dat drankje van de apotheker, nee, integendeel, zelfs slapper, eerlijk gezegd proefde je er bijna niets van... Het had haast wel wat weg van heel gewoon, helder, koud bronwater. Maar toen werd hij weer volledig in beslag genomen door de tweeling in de lucht.

De rode page liep boven de huizen bij de stadsmuur, de gouden was ergens boven de slotgracht omgedraaid en kwam hem tegemoet. Op een hoogte van honderdvijftig el boven de stadsmuur kwamen ze elkaar tegen. De rode stak zijn rieten stok uit en de gouden greep die vast. Terwijl ze de stok parallel aan het koord vasthielden, draaiden ze zo dat hun bovenlichaam en benen, licht gebogen bij hun achterwerk, het silhouet van een schip vormden dat met zijn kiel op het koord steunde, waarbij de bal van hun voeten de kiel, hun armen het dek en hun hoofden met de pagemutsen en profiel de reling vormden. Voorzichtig schuivend met hun voeten draaiden ze vier ijzingwekkende rondjes. En toen de aanzwellende golf van enthousiaste kreten hen bereikte, liet de gouden page de balanceerstok los, zette zijn handen op het koord en gooide zijn benen in de lucht. Vanaf beneden klonk het 'o' uit zesduizend kelen als het ruisen van de zee bij een noordoostenwind tegen de hoge holle oever in Tiskre. En als het ware op de top van deze golf van geluid liep de gouden page twintig passen op zijn handen verder en weer twintig terug, waarbij hij zijn witte en zijn gouden been gestrekt en licht gespreid hield als een opengeklapte schaar.

Pall volgde het zo aandachtig dat hij geen moment zijn blik afwendde en zijn ogen zeer begonnen te doen. Niettemin leek het alsof hij alles zag door het vage, ondoorzichtige, druppelige glas waarmee zijn vader vorig jaar de varkensblazen in de kamervensters had vervangen en waardoorheen de objecten wonderlijk vaag werden en verder weg leken te staan. Hoe wonderbaarlijk al die koorddanskunsten ook waren, Pall wist dat het wonder eigenlijk heel ergens anders was.

Hij zag de rode page rustig boven de leegte staan terwijl de gouden nogmaals aan een paar ongehoorde kunststukjes begon: hij liep op zijn handen, draaide om zijn as op een nauwelijks te bevatten wijze en – maar dat zou ook een zinsbegoocheling van zijn oververmoeide ogen kunnen zijn – maakte

zelfs een radslag op het koord. Hoewel toch het wonder ergens anders was...

Twintig passen bij Pall vandaan passeerde de gouden page de rode, hij nam zijn stok mee en verdween in het openstaande torenluik. De rode draaide zijn rug naar de toren toe. Hij trok even zijn magere schouders op, alsof hij een luchtsprong wilde maken of alsof hij diep ademhaalde. Daarop spreidde hij zijn armen en rende. Maar niet zoals zijn gouden tweelingbroer zo-even in een soepel, speels, bijna rustig ritme. Nee. Hij vloog met een onvoorstelbare vaart langs het driehonderd vadem lange, bijna kaarsrechte koord naar beneden naar de Lijnbaansheuvel. Al snel begon het koord lichtjes door te veren onder zijn voeten en het leek alsof het golvende koord hem bij elke stap meer snelheid gaf en zijn gespreide armen als vleugels hem de lucht in zouden tillen. In de verte, waar het koord boven de grijsgroene aarde onzichtbaar werd, leek hij wel op een zwaluw in een duikvlucht vlak voor een regenbui. (Maar het wonder was zoals bekend ergens anders.) Toen bereikte hij het laagste uiteinde van het koord, vloog over de in de grond geraamde paal waar het koord aan vastgebonden zat, en stooft terwijl hij zijn best deed vaart te minderen tot aan het lint waarmee de cirkel was afgezet. Ogenblikkelijk vertrapte men de linten om de cirkel en de donkere, van enthousiasme brommende menigte verzwoeg het wankelende rood-witte puntje.

Tegelijkertijd hoorde hij hoe boven hem zigeuners 'Bravissimo!'^{*} riepen gevolgd door een golf van druk gesnater in die wonderlijke taal. Hij dacht zelfs even het smakkende geluid van kussen te horen. En gelijktijdig het naderend gestommel op de trap. Pall stormde naar beneden voor de koorddansers uit. Hij stooft, met zijn mond vol stof, over de ladderachtige trappen langs afwisselend donkere en zonovergoten verdiepingen. Maar hij zag niet zoveel meer. Onder zijn warrige haarbos zat maar één gedachte: wat hadden zij – en hijzelf – gedronken? Zijn huid voelde wonderlijk warm en koud en zweterig als hij eraan dacht dat een slok daarvan nu ook in zijn lichaam zat – in elke vinger en teen en onder elke nagel...

Hij kwam bij de lage torendeur. Die had die reuzin die hem nageschreeuwd had zo wijd open laten staan dat hij – zonder gevaar van geknars – erdoorheen kon glijpen. De oude zigeunerin was nergens meer te bekennen. De buitendeur van de toren was evenmin op slot, en met enige moeite ontsnapte Pall via de binnenplaats en over de muur naar de Langestraat.

Voor de Grote Zeepoort belandde hij in de mensenmassa die terug de stad in dromde. Nu was er helemaal geen doorkomen aan; alle mensen die van het spektakel terugkwamen waren druk met elkaar in gesprek, zwaaiden met hun armen om de vluchthouding van de rode page te laten zien, imiteerden het draaien van de gouden page, of ze wapperden gewoon vol ongeloof met hun armen terwijl ze het toch wel moesten geloven.

Op de een of andere manier wong Pall zich door het gewoel, ontsnapte

* 'Heel goed!' (Italiaans)